

**Bomenpanel
Alphen aan den Rijn**

Van Groen denken naar Groen doen!

03 Juni 2021

Is de gemeente Alphen aan den Rijn een groene omgeving?

Onder andere met **BOS**koop en Hazers**WOUDE** als kernen zou je welhaast denken dat Alphen aan den Rijn een groene gemeente is. Verder hebben het Bospark, Gouwebos, Irene bos, Weteringspark, Park Rijnstroom en natuurlijk het Bentwoud, maar met een gemiddelde van circa 0,4 boom per inwoner scoren we erg laag.

Als we ons ook nog bedenken dat de gemiddelde boom van relatief jonge leeftijd is en dat er een bouwopgave ligt om zoveel mogelijk binnenstedelijk te bouwen dan kunnen we ons afvragen wat dit doet voor ons leefklimaat en hoe dit voor verbetering vatbaar is.

Waarom zijn bomen zo belangrijk?

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat een groene stad veel voordelen biedt:

- Bomen dragen —in de zomer— bij aan het koeler maken van de oververhitte stedelijke gebieden. Ook in Alphen aan den Rijn komen deze gebieden voor (b.v. het centrum en de Atlas, zie hiervoor de hittekaart van de stad).
- Bomen en ander groen vangen veel regenwater op en dat helpt, om wateroverlast te voorkomen. De **Steenbreekmaatregel** van de gemeente levert hieraan een positieve bijdrage.
- Bomen verbeteren de luchtkwaliteit, bv. door fijnstof uit de lucht te filteren.
- Bomen verminderen geluidshinder
- Bomen dragen bij aan een groene leefomgeving en hebben een direct positief effect op de gezondheid van mensen. Dit is niet in geld uit te drukken, maar bv. een huis in een straat met bomen heeft wel een verhoogde WOZ waarde.

Het is van essentieel belang bestaande bomen te beschermen en zo veel mogelijk nieuwe bomen aan te planten op plaatsen die voor de boom toekomstbestendig is, d.w.z. voor een levensduur van meer dan 50 jaar.

De coronacrisis laat ons nog eens duidelijk zien hoe belangrijk een groene omgeving is voor een stad, de gezondheid en de leefbaarheid van haar bewoners. Bomen zijn zeker in stedelijk gebied, maar ook landelijk (en zelfs wereldwijd), belangrijk om te helpen de verstoorde balans tussen mens en leefomgeving (natuur) te verbeteren.

De boom

Wat is een boom eigenlijk? De boom is een bijzonder organisme. Hij is (meestal) tevreden met de plaats waar hij staat en haalt alle stoffen die hij nodig heeft uit zijn omgeving. Mineralen en water uit de grond en CO₂ en stikstof uit de lucht. Met schimmels in de grond vormt hij een symbiose en voor bevruchting en verspreiding van de zaden gebruikt hij dieren, insecten en de wind.

Een grote gezonde boom straalt al vanuit de verte en heeft daar geen extra opsmuk voor nodig. Een boom wordt, tenminste als de mens hem niet kapt, vaak ouder dan de mens. Hoeveel bomen hebben wij in de gemeente eigenlijk die ouder zijn dan 80 jaar?

Waar moeten die nieuwe bomen komen?

De gemeente Alphen aan den Rijn telt 111.000 inwoners. Er is een fors woningtekort en de komende 10 jaar moeten er ongeveer 5.500 woningen bijgebouwd worden. Een veilig dak boven je hoofd is immers een van de eerste levensbehoeften. Een deel van deze woningen zullen binnensteeds worden gebouwd.

Bij een veilige woning hoort echter ook een veilige (ofwel gezonde) leefomgeving en dat is vaak de sluitpost in het ontwerp van uitbreidings- en inbreiplannen.

Hoewel er door de gemeente gewerkt wordt aan inventarisatie van alle bomen, is het met harde cijfers nog lastig te onderbouwen, maar het beeld zoals wij dat nu kennen, laat zien dat het aantal bomen eerder afneemt dan toeneemt. Een van de belangrijkste oorzaken daarvan is het gebrek aan goede groeiplaatsen.

De openbare ruimte moet gevuld worden met wegen, fietspaden, auto's, ondergrondse afvalcontainers, kabels, leidingen en verkeerborden, waardoor er onvoldoende ruimte overblijft voor bomen, zeker om die echt volwassen te laten worden. We zien ook bomen sneuvelen bij herstructurering van straten, nieuwe riolering, verhogen van de straat i.v.m. verzakkingen, verkeermaatregelen en dergelijke. De plicht om te herplanten bij projecten wordt onvoldoende nageleefd. Bovendien wordt er hierbij geen rekening gehouden met de CO2 opname capaciteit van de bomen.

Ondanks het belang van meer groen in de stad zien we dat de boom een onderschikte rol speelt in het krachten spel van de openbare ruimte. De bomenbalans dient uitgevoerd en bewaakt te worden.

Wat zegt het 'gemeentelijke' bomenbeleid hierover?

- Gekapte bomen worden in principe één op één vervangen door herplanting. Bij herplanting worden ook aspecten als de ecologische waarde en de financiële baten van bomen in de stad meegewogen.
- Bij het vervangen van deze bomen rekent de gemeente met een standaardbedrag dat op basis van nacalculatie wordt bepaald.

Als voorbeeld Groenoord, waarvan een deel is aangewezen als structuurbomen

- Van de 333 bomen zijn/worden er 219 gekapt
- Uiteindelijk worden er 84 teruggeplaatst en eventueel nog 20
- Een heester telt niet mee als boom!
- Waar het tekort aan bomen teruggeplaatst worden is men vaag over. Genoemd worden: Eisenhowerlaan, Finlandlaan, Gouwesluis of het Irenebos. Waar en hoeveel precies blijft onbeantwoord. Ook of er geld gestort wordt in het bomenfonds wordt niet besproken.

Hoe en waar men compenseert dient echter vooraf bij ieder project bekend te zijn en niet achteraf! Beleid zonder zich eraan te houden is een lege dop.

Analyse bomenbestand Gemeente Alphen aan den Rijn

Een eerste analyse van het bomenbestand door het Bomenpanel Alphen, leert dat er nog veel moet gebeuren om tot een goede analyse te kunnen komen.

Een zorgwekkende ontwikkeling zien we wel, namelijk dat **het aantal bomen hoger dan 24 meter in de kern Alphen met de helft is afgenomen in het afgelopen jaar!** Als we volgend jaar een analyse doen zal dit nog verder dalen omdat er in onderstaand overzicht de Burchtenbuurt en Groenoord nog niet is verwerkt.

Ook valt op dat er het afgelopen jaar 1331 als 'niet van toepassing' zijn verklaard tegen 3 in de jaar ervoor.

Alphen aan den Rijn kern	Boomhoogte	2019-12	2021-02
		2	
	< 6 m	8295	8402
	6 tot 12 m	10118	11845
	12 tot 18 m	9278	8043
	18 tot 24 m	1516	1864
	N.v.t.	3	1331
	> 24 m	1126	578
	Niet aanwezig	32	4
	(blank)		14
Totaal		30370	32081

Alles staat of valt natuurlijk met volledigheid/correctheid van de database.

Ook willen we mee geven dat er geen boom-ID hergebruikt wordt, mocht dat het geval zijn. Als een oude boom met nummer 123 is weggehaald, kan er niet later een nieuwe boom onder nummer 123 worden aangeplant.

Bedreigingen voor de bomen

In deze tijd van klimaatverandering met een te hoog CO₂ gehalte in de atmosfeer en veel stikstofneerslag in onze leefomgeving (beiden groeibevorderaars van bomen) zouden bomen het uitstekend moeten doen, maar helaas gaat het juist slechter met onze bomen.

Zie bijlage 1 Wegkwijnende bomen

Naast de bedreigingen vanuit de openbare ruimte zijn er namelijk nog andere bedreigingen die een verlaagde vitaliteit van de bomen kunnen veroorzaken:

 Klimaatverandering waardoor we te maken krijgen met zowel watertekort als wateroverlast. Vragen die dan spelen zijn: Hoe vaak moeten we jonge aanplant water gaan geven waardoor deze niet verdrogen (zeker gezien de laatste 3 jaar van langdurige droogte periodes)? Komt het waterpeil niet te laag of te hoog te staan bij extreme droogte of neerslag? Welke boomsoort kan er wel en niet tegen deze veranderingen?

 Ook is sprake van **nieuwe 21^e eeuw aantastingen**, zoals Kastanje bloedingsziekte, Bastknobbels, Massaria bij platanen, Essentakziekte, verhoogde aantastingen door schimmels en problemen met de groei.

Hoe komt het toch dat de vitaliteit van de bomen op zo'n breed front achteruit gaat? Is dat inderdaad door de huidige klimaatverandering of moeten we het meer in de abiotische (niet natuurlijke) oorzaken zoeken? Hiervoor verwijzen wij ook naar een literatuuronderzoek van de universiteit Leiden (cucurachi eo 2012), waaruit in 75% van de 22 bekeken onderzoeken wordt aangetoond dat elektromagnetische straling (o.a. door zendmasten) een negatief effect heeft op bomen en planten. In 65% van de onderzoeken werden ecologische effecten van RF-EMF (50% van de dierstudies en ongeveer 75% van de plantenstudies) zowel bij hoge als bij lage doseringen gevonden. Bron: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/23261519/>

Hoe staan de bewoners en plaatselijke overheid hierin?

De aandacht voor onze leefomgeving en in het bijzonder de bomen vanuit bewoners en de plaatselijke overheid is de laatste jaren toegenomen. De mensen zijn over het algemeen trots op hun bomen en struiken in de straat, park of eigen tuin en er komt langzaam meer bewustzijn voor het belang van een goede/gezonde leefomgeving.

We hebben veel enthousiaste organisaties en deskundige vrijwilligers, er is aandacht voor de insecten, er komen Tiny Forests, er is de oprichting van het bomenpanel, er komt weer een bomenfeestdag, de nota beschermwaardige bomen is vastgesteld, enz. Kortom: volop belangstelling voor de natuur en onze leefomgeving. Dat zit wel goed zou je zeggen en toch zou er naar onze mening vooral door de gemeente meer moeten gebeuren om onze leefomgeving te verbeteren. Wij zijn ondanks alle technieken en kennis die we hebben gewoon een onderdeel van die natuur. Een slechte leefomgeving heeft direct invloed op ons welzijn, nu en later.

Welke maatregelen zouden we kunnen nemen om onze leefomgeving te verrijken met meer bomen:

1. Extra bomen planten op plaatsen langs gemeentelijke wegen en straten waar in het verleden bomen stonden die niet zijn teruggeplaatst en zoeken naar plekken waar het goed zou zijn om bomen te plaatsen. We kunnen inwoners vragen ideeën aan te dragen en mee te denken. [Zie bijlage 2: voorbeeld van het plan van Hazerswoude-Rijndijk.](#)
2. Bij bouw en uitbreidingsplannen een “plantnorm” opnemen voor het planten van bv 3 bomen per woning, net zoals we nu een parkeernorm hebben.
3. Geen of zo min mogelijk bomen kappen bij reconstructies en alles uit de kast halen om bomen (30+) te beschermen.
4. Het planten van bomen op en bij schoolpleinen. Educatief gezien is het goed om kinderen te laten opgroeien tussen bomen.
5. Het aanplanten van een echt Woud, we moeten in ons land miljoenen bomen aanplanten, dat dient dan ook te gebeuren door echte bossen ofwel ‘wouden’ aan te leggen.
6. Bij plannen rekening houden met de lange levensduur van bomen door minimaal 50 jaar vooruit te kijken.
7. Bij een eventuele noodzakelijke kap vooraf bepalen waar en hoe een boom gecompenseerd wordt.
8. Dode bomen tijdig vervangen, wegwijnende bomen tijdig vervangen voor bomen die wel geschikt zijn voor de groeiplek. Bij het vervangen van een boom rekening houden met de leeftijd van de boom, want oudere bomen (30+) hebben een vele malen grotere kwaliteit dan meerdere jonge en kleine boompjes.
9. Stel een norm in om te streven naar meer dan 1 boom gemiddeld per inwoner/dorps of stadskern.
10. i-Tree kan de waarde van bomen op deze baten omzetten naar euro's. Hiermee helpt het programma beleidsmakers en boombeheerders bij boom gerelateerde vraagstukken.
11. Implementeer als gemeente een klimaatadaptiebeleid met de nieuwe omgevingswet (2021) als handvat. Hierover is informatie te vinden op: [“Klimaatadaptie en de nieuwe omgevingswet”](#)
12. Sluit als gemeente aan bij: “Planboom”, een initiatief van natuur- en milieuorganisaties om 10 miljoen bomen aan te planten over heel Nederland, Zie als voorbeeld: [“Bomenactieplan provincie Utrecht”](#)

Hoe betrekken we de inwoners erbij?

Bij dit alles is het natuurlijk van cruciaal belang onze inwoners erbij te betrekken. Dit vormt de drager van het geheel. Daarnaast moeten we afspreken dat wat regels en afspraken ook echt uitgevoerd worden! Enkele voorbeelden zijn:

- De centrale boom van de wijk: iedere kern en/of wijk zijn eigen bijzondere boom laten kiezen (uit een door deskundigen opgestelde lijst) en of aanplanten.
- Bewoners mee laten praten over soort en plaats van de bomen. Er kunnen dan ook afspraken gemaakt worden met de bewoners voor het uitvoeren van kleine zorgtaken voor de boom. Water geven in moeilijke situaties en bv meldingen doen van aantastingen.
- Daarnaast het extra vergroenen van particuliere terreinen, industriegebieden, sportparken.
- Het beschikbaar stellen van middelen voor het aanplanten van particuliere bomen, bij sportclubs, VVE's, woningcorporaties, bedrijven enz.
- Of het geven van subsidie voor de aanplant met daaraan gekoppeld een zorgplicht.
- Stel een voorbeeld door pleinen en straten te vergroenen, er is plek voor veel bomen en het zal het aanzien van Alphen als groene stad, goed doen.

In andere steden als Amsterdam, Arnhem, Tilburg, Voorst en Weert zijn er al initiatieven om extra bomen te planten die financieel worden ondersteund door de plaatselijke overheid.

Financiering

Het heikele punt in plannen voor vergroening van onze leefomgeving is de financiering. Zeker nu door de pandemie overheidsbudgetten snel gespendeerd zijn en er grote tekorten ontstaan, moeten we er voor waken dat de vergroening waar wij voor pleiten niet ondergeschoven raakt.

Als de pandemie ons iets leert dan is het wel dat wij door het negeren van het belang van een natuurlijke leefomgeving, wij als mensheid langzaamaan vatbaarder worden voor allerlei virussen, die er in feite altijd al geweest zijn.

Er wordt door de overheid nu miljarden geleend en veelal gestoken in onze economie en gezondheidszorg, dan moet er toch ook financiële ruimte zijn om preventief te werken aan een gezondere leefomgeving?

[VHG roept gemeenten op om niet te bezuinigen op groen](#)

[Voorbeeld hoe Arnhem geld vrijmaakt voor klimaatadaptie plannen](#)

‘Daarbij is het belangrijk dat wij als gemeente het goede voorbeeld geven.’

Conclusie

Een investering in een boom is een investering die direct aantoonbare positieve invloed heeft op onze leefomgeving en die bijdraagt aan het tegengaan van klimaatverandering. Daarmee is het een investering die gezondheidsklachten kan voorkomen en zo meehelpt om de budgetten voor de gezondheidszorg lager te houden.

De vrijwilligers van het Bomenpanel Alphen aan den Rijn staan klaar om met de gemeente en de gemeenteraad mee te denken en advies te geven.

Wij roepen u op om samen met ons een omwenteling te veroorzaken in het Alphense groenbeleid en de uitvoering daarvan, zodat wij en onze kinderen over 20 jaar door een echte groene stad wandelen en daar kunnen leven in balans met de natuur om ons heen.

Laten we met z’n allen Alphen aan den Rijn echt groen maken!

**Bomenpanel
Alphen aan den Rijn**

Bijlage 1: Voorbeelden van wegwijnende bomen

Bijlage 2: Hazerswoude-Rijndijk Oost

Bijlage 1:

Voorbeelden van wegwijnende bomen

Steekterweg tpv ECoPark:
Gewone Es, Ook hier zijn de essen van af het begin al in een deplorabele staat

Foto Links, Eikenlaan: Moeras eik, ondanks voldoende ruimte blijft de groei ver achter en het ziet er hulpeloos uit.

Voorstel:

- Als een boom niet voldoende aanslaat dienen er maatregelen getroffen te worden. Groeibevorderende dan wel de boom vervangen. Inspecteren en daar geen maatregelen op laten uitvoeren heeft geen zin. Ook de kwaliteit van de boom dient daarbij in ogenschouw genomen te worden. Ook hierbij is voorkomen beter dan genezen!

Bijlage 2: Hazerswoude-Rijndijk

